

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא מציעא - דף לו

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

מה שורש המחלוקת בשומר שמסר לשומר?

דעת רב ששומר שמסר לשומר פטור כיון שמסר לבן דעת. שיטת רבי יוחנן שחייב, ונאמרו בגמ' ב' טעמים או מצד שאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, או מחמת שאין השומר השני נאמן בשבועה לבעלים. עוד מבואר בגמ', שנחלקו באופן שהשומר הראשון הוריד ברמת השמירה, היינו שומר שכר שהיה חייב בגניבה ואבידה, מסר לשומר חנים הפטור מגניבה ואבידה.

צריך להבין, א. מה שורש המחלוקת. ב. הקשה הרע"א, מה הענין לתלות את המחלוקת בשומר שמסר לשומר יחד אם ההורדה בחיובי השמירה. ביאר הגר"ח על הרמב"ם (מקו ממון ד, יא), יש לדון בהבנת דברי הרב מה הפטור "כיון שמסר לבן דעת", האם השומר הראשון נשאר שומר ככל הלכותו, אך יש לו פטור מהחיובים כיון שיש לו מחליף. או כאשר מסר את השמירה הסתלק מכל דיני השומר ועתה יש שומר חדש המחייב. (יש ללבן בדבר זה את הסוגיא בב"ק נא, ב לגבי שותפין בבור שנחלקו האם מסירת הכיסוי מעבירה את חיוב השמירה או עצם ההשתמשות של השני מבטלת מהראשון את החיוב בשמירה ואכמ"ל)

אם בדברי רב מבואר שאף כאשר מסר שומר שכר לשומר חנים, פטור, והרי הוא הוריד בדרגת השמירה, א"כ אין ניתן לומר שהשומר הראשון יהא פטור, אלא בהכרח חייבים לומר שהשומר הראשון יכול להסתלק מהגדרתו כשומר. אך אם הוא נשאר שומר כהלכתו, ויש לו עתה מחליף, הרי מחליפו אינו כמוהו, ואין יפטר על גניבה ואבידה, הרי לגבי זה אין לו מחליף. בהכרח לפי רב שפטר ההוריד היא ששומר יכול להוציא את עצמו מחיובי השמירה ולהעבירם לאחר. אלא יש עליו תביעה שאינו יכול להשאיר את החפץ בלא שמירה, היה עליו להשיבו לבעלים ולא להסתלק סתם ממעשה השמירה, ע"ז אמר רב מסירה לבן דעת מועילה.

לפי"ז בודאי מובן מדוע הביאה הגמ' ביחד אף את הנושא של הורדה בחיובי השמירה, שמהם שמצאנו בשיטת רב שאף שומר שכר שמסר לשומר חנים פטור, בהכרח מן הדין שסברת רב ששומר יכול להסתלק מהשמירה ויהיה אחר במקומו. ולא רק מחליף לחיוביו. (עי' בגר"ח בכל דבריו, הוספנו לבאר כאן לאור דברי הגר"ש"ר בשיעורים, אך שיישב שיטת הרשב"א. אך יש לעיין עוד בדברי הרשב"א)

רבי יוחנן סבר לאידך גיסא, אין שומר יכול לפטור את עצמו ממעשה השמירה, כיון שנעשה שומר, כל עוד לא יחזיר את החפץ לבעלים הוא "שומר", כאשר העמיד לו מחליף, והבעלים טוען אין השני נאמן עלי בדיון שבועה וכד', לא נסתלק הראשון מחיובי השמירה וחייב על כל נזקי החפץ.

האם אוויר האגם מסוכן לבהמות?

שומר שפשע ויצאה הפרה לאגם, ומתה כדרכה. שיטת אב"י בשם רבה, חייב אף למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור, כאן חייב שאויר האגם הרגה. לרבא בשם רבה, פטור אף למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, כאשר מתה כדרכה אומרים שאין למלאך המוות הבדל בין המקומות.

מבואר בדברי רש"י (ד"ה ויצאה הפרה לאגם), שהמקום הוא בחזקת סכנה לבהמה מחמת שיש שם זאבים וגנבים, אמנם בסוף כל מיתה הבהמה מחמת זאבים או גנבים אלא מתה כדרכה, אלא ביאר רש"י (ד"ה אלא אפילו) ויצאתה לאגם היא פשיעת מיתתה דשמה הבל המצוי באגם קטלה.

שואל הרא"ש (כאן ז) אם הבל האגם הוא הנורם את מיתת הבהמה מה הנידון לגבי פשיעתו מחמת שיש באגם זאבים או גנבים, אף אם הבהמה הייתה שמורה לפי כל כללי השמירה, היה אסור לשומר להוציאה לאגם מחמת שיש שם הבל המזיק לבהמה, אפילו אם היה מוציאה בעצמו היה מתחייב כיון שזה מקום סכנה לבהמה.

מבאר הרא"ש אין הדבר ברור שהבל האגם הורג, הדבר הוא בהגדרת חשש, אך כיון שפשע בשמירתו והבמה יצאה למקום שיש זאבים וגנבים, אנו מגללים עליו את חשש ההבל, אם לא היה פושע בשמירה לא היינו מחייבים על מיתתה באגם כיון שאין זה ברור שמתית מחמת אויר האגם, רק כאשר יש פשיעה בשמירה הוא מתחייב. שומר בדברי הרא"ש וכן מוכח ברשב"א, שאם השומר היה מוציאה לאגם לא היה חייב כיון שלא פשע.

בשיטת"ק מבואר שאויר האגם הוא מסוכן לבהמה ואף אם השומר היה מוליך בעצמו את הבהמה היה חייב, כיון שפשע בעצם היציאה לאגם. מה שכחבה הגמ' את הנידון באופן שפשע בשמירה ויצאה הבהמה לאגם, לחדש שלשיטת רבא שפטור זה אף בכה"ג שפשע בשמירה, מחמת הסברא שמלאך המוות מה לי הכא מה לי התם.

מדוע שואל חייב במתה כדרכה?

לפי סברת רבא שפשע שומר והלכה הבהמה לאגם ומתה כדרכה, הדין שפטור כיון שאומרים מלאך המוות מה לי הכא מה לי התם, א"כ שואלים הרשב"א הראב"ד ועוד, איך מחייבים שואל ב"מתה כדרכה" הרי יטען השואל לבעלים מלאך המוות מה לי הכא מה לי התם, אף אצלך הבהמה הייתה מתה, ומדוע אני חייב.

מחדש הרשב"א, שואל שכל ההנאה שלו, שהרי נהנה משימוש בבהמה ואינו משלם כשוכר, התורה העמידה את הבהמה בחזקת השומר ולגבי כל דיניה מוגדרת כשלו, למעט "מתה מחמת מלאכה" לפי ההגדרות ההלכתיות, נמצא שאין טענה של מה לי הכא מה לי התם, היא מתה רק אצל השואל.

בדברי הרשב"א צריך להבין, נהי שהתורה העמידה את הבהמה ברשותו של השואל, אבל עדיין תהיה טענתו, נכון שהבהמה מתה כאשר הייתה ברשותו, אך מה יחייב אותו לשלם לבעלים, הרי עדיין נאמר שאין הבדל היכן מלאך המוות הורג. (יש לפלפל עוד בדברי הראב"ד, ועיין בשיטת"ק)

אך בריטב"א ב"א, כיון שמדני השואל שחייב בכל החיובים, גניבה ואבידה, אונסין וכו', נמצא שטענת הבעלים, "מזלך גרם". אילו הבהמה הייתה בחזקת הבעלים יתכן ומזלו לא היה גורם את מיתתה.

סיכום הדף

נושא היום: שבועת שוא בשואל ושוכר. שומר שמסר לשומר.

חייב **"שבועת ביטוי"** כאשר נשבע לשקר ואין לו בזה רווח ממון, **וחיובו קרבן חטאת**. כאשר נשבע לשקר ויש לו רווח ממון **"כפירת ממון"** חיובו **קרבן אשם**. **שואל ושוכר** דינם משתנה לפי ענין חיובם. **א. שניהם בחטאת** אם מתה כדרכה ונשבעו שנאנסה, שוכר בין כך פטור ושואל בין כך חייב, לכן הם בחטאת. **ב. שניהם באשם** נגנבה ואמרו מתה מחמת מלאכה, היינו באו לפטור עצמם, שניהם באשם. **ג. שוכר בחטאת ושואל באשם**, מתה כדרכה ואמרו שמתה מחמת מלאכה, השוכר בין כך פטור וחיובו חטאת, השואל הרוויח בטענתו לפטור את עצמו, חייב אשם. **ד. שוכר באשם ושואל בחטאת**, נגנבה ואמרו מתה כדרכה, שוכר בא לפטור עצמו, חייב אשם. השואל בין כך חייב וחיובו חטאת. **הדינים האמורים חידש רבי ירמיה** כדי לפסוק **שלא כדברי רבי אמי**, שסבר שאין חיוב שבועת ביטוי בשבועה שבי"ד חייבו, וסבר שכל שבועת ביטוי בנשבע מעצמו.

שומר שמסר לשומר, לדעת רב, פטור מכל מה שהיה נפטר אילו הוא עצמו שמה, בודאי ב"א, דין כך בשומר חנים שמסר לשומר שכר שהעלה את רמת חיובי השמירה, ואף שומר שכר שמסר לשומר חנים, היות ומסר לבן דעת אינו חייב. **שיטת רי"ח** שחייב השומר הראשון על הכל ואפילו על אונסין, בודאי אם הוריד ברמת השמירה. אף כאשר העלה ברמת השמירה טענת הבעלים "אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר". **דעת רב חסדא**, שרב לא אמר את דבריו במפורש אלא למדו התלמידים ממעשה שהיה שפטר רב גן שנתן לשומר את חפצי חבריו ל"ההיא סבתא" ונגנבו הכלים, הוראה סבר שפטר רב מחמת ההלכה של שומר שמסר לשומר פטור, **ולא כך**, אלא רב סבר שחייב וכאן פטר את הגנן היות וחבריו היו מפקידים בכל יום את כליהם אצל "ההיא סבתא" ואין להם טענה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר.

במשנה שמבואר שהשוכר נתן לשואל, **ואין טענה** למשכיר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. **העמיד רב אמי** (למסקנא) שהסכים המשכיר שישאיל בשעת הצורך. (בגמ' מבואר שלשיטת רבא ששומר שמסר לשומר חייב מחמת שהבעלים לא מאמין בשבועה לשומר השני, לא צריך להעמיד שנתן רשות להשאיל, שאין הנושא קשור לאין רצוני שיהא פקדוני אצל אחר, אלא השוכר נשבע ונאמן הוא למשכיר.) **במשנה לקמן** (מב, א) מבואר שאם השומר העביר לבני ביתו הגדולים פטור **ואין סברא** של אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, **ביאר רבא**, המפקיד מפקיד על דעת שיוכל למסור לבני הבית. אמר רבא, נפסק ששומר שמסר לשומר חייב, בודאי שיוכל למסור ברמת השמירה, אף אם לא הוריד ברמת השמירה יכול לטעון הבעלים, השומר השני לא נאמן עליו בשבועה.

שומר שפשע ויצאה הפרה לאגם, ומתה כדרכה. **שיטת אב"י בשם רבה**, חייב אף למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור, כאן חייב שאויר האגם הרגה. **לרבא בשם רבה**, פטור אף למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, כאשר מתה כדרכה אומרים שאין למלאך המוות הבדל בין המקומות. **אב"י מודה** שפטור באופן שחזרה לבית השומר ושם מתה. **רבא מודה** בחיובי באופן שנגנבה הבהמה מהאגם ומתה ברשות הגנב, שהרי אף אם לא היתה מתה הייתה בבית הגנב.

הקשה רמי בר חמא, ממשנה שמבואר שאם העלה את הבהמה לצוק ונפלה חייב, אך כאשר מתה כדרכה פטור, ולא אמורים ששינוי האוויר גרם לה מות. **ביארה הגמ'**, מדובר שהדרך לעלות למקום זה בהמות שיש שם מרעה טוב, ואם נפלה חייב, כיון שלא החזיק ברצועה כדרך הרועים, ואם הבהמה משכה אותו באמת פטור.

לשיטת רבי יוסי במשנה, שוכר שהשאיל ומתה הבהמה משלם השואל לבעלים ואין השוכר מרוויח על חשבון אותה פרה. **וכך** פסק רב יהודה בשם שמואל. **עוד פסק** שהלכה כרבי יוסי אף לגבי שומר ששילם ולא רצה להישבע אם נמצא הגנב משלם את הכפל לבעלים ולא לשומר. **שיטת רי"ח** שרבי יוסי מודה לרבנן שבאופן שאמר "הריני משלם" אף שעדיין לא שילם זכה השומר בכפל.